

(204. 1.)

GELEIDENDE BRIEF.

Aan
den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

's Gravenhage, 18 Augustus 1917.

Krachtens machtiging van Hare Majesteit de Koningin van 6 Augustus 1917, n°. 26, heb ik de eer, ter voldoening aan

(204. 2.)

VERSLAG.

VERSLAG der commissie van toezicht op de Rijksacademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam over het jaar 1916.

De commissie van toezicht op de Rijksacademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam heeft de eer, ter voldoening aan artikel 10 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 78), aan Uwe Majesteit verslag uit te brengen over het jaar 1916.

De commissie, en met haar de Academie, heeft het verlies te betreuren van den voorzitter der commissie, mr. G. M. DEN TEX, die 17 November 1916 overleed.

Zijn fijne geest, zijn smaak en kunstzin, zijne belangstelling in het kunstonderwijs en zijne liefde voor de Academie maakten hem bij uitstek geschikt voor de door hem ingenomen plaats; zijn geestig woord vond op de academische plechtigheden altijd weerklank; zijn vriendelijk gemoed en beminnelijk karakter doen het verlies dat de Academie door zijn heengaan lijdt in den kring van hen die aan die instelling verbonden zijn, zeer smartelijk gevoelen.

In de door dit overlijden ontstane vacature in de commissie werd voorzien door de benoeming van den heer M. VAN NOTTEN.

Met groote voldoening kan worden medegedeeld, dat de oude wensch naar een nieuw Academiegebouw in het afgelopen jaar eene groote schrede nader tot zijne verwezenlijking is gekomen.

In den aanvang van het jaar schenen nog oude moeilijkheden een goede oplossing van het vraagstuk te verhinderen.

Het door de stad aangeboden ruime en fraai gelegen terrein was door den adviseur der Regeering, den Rijksbouwkundige VRIJMAN, afgekeurd op gronden die door de Academie niet konden worden erkend. Op voorstel der commissie van toezicht werd nu door den Minister eene vergadering bijeengeroepen, waarin de verschillende belanghebbende colleges vertegenwoordigd waren. De vergadering werd gehouden in de groote gehoorzaal der Rijksacademie op 20 Juli 1916, en werd bijgewoond door de heeren: M. P. VOÛTE, mr. H. K. WESTENDORP en mr. F. KRANENBURG, leden der commissie van toezicht; dr. A. J. DER KINDEREN, hoogleeraar-directeur der Rijksacademie; mr. M. I. DUPARC, referendaris, chef der afdeling Kunsten en Wetenschappen, en J. A. VRIJMAN, Rijksbouwkundige voor de gebouwen van onderwijs, vertegenwoordigende den Minister van Binnenlandsche Zaken; W. H. Vlieggen, wethouder, A. W. Bos, directeur van Publieke Werken, en J. J. ROOVERS JR., hoofdcommissie der afdeling Publieke Werken, vertegenwoordigende het dagelijksch bestuur der gemeente Amsterdam; dr. H. P. BERLAGE, bouwmeester, de ontwerper van het uitbreidingsplan Zuid.

De heer VOÛTE, waarnemend voorzitter der commissie van toezicht, leidde de vergadering.

Na uitvoerige besprekingen kwam de vergadering tot het besluit dat het terrein, door de stad Amsterdam aangeboden,

artikel 10 der wet van 26 Mei 1870 (*Staatsblad* n°. 78), U Hoogedelgestrengte hierbij een afschrift toe te zenden van het Verslag van den toestand der Rijksacademie van Beeldende Kunsten over het jaar 1916.

De Minister van Staat,
Minister van Binnenlandsche Zaken,
Voor den Minister,
De Secretaris-Generaal,
J. B. KAN.

AFSCHRIFT.

dankbaar moest worden aanvaard en dat, wat door de stad gestelde voorwaarden betreft, een wedstrijd het geschiktst werd geacht ter verkrijging van een gunstig resultaat.

De Minister vereenigde zich met het advies der commissie en het gevolg was dat tot eene openbare nationale prijsvraag besloten werd.

De Staatsbegroting voor het dienstjaar 1917 bevatte in verband daarmede een Memoriepost, die blijkens het Voorloopig Verslag geen bezwaar bij de Volksvertegenwoordiging vond en bij de definitieve begroting veranderd werd in een som van f 31 000, waaruit de onkosten van den wedstrijd konden worden bestreden.

Nu kon ook de jury worden benoemd, die in overleg met het stadsbestuur door den Minister als volgt werd samengesteld:

professor dr. A. J. DER KINDEREN, hoogleeraar-directeur der Rijksacademie van Beeldende Kunsten, voorzitter;
professor J. BRONNER, hoogleeraar aan de Rijksacademie van Beeldende Kunsten;
professor jhr. dr. J. SIX, hoogleeraar aan de Rijksacademie van Beeldende Kunsten;
dr. H. P. BERLAGE, architect;
A. W. Bos, directeur van Publieke Werken der gemeente Amsterdam;
R. N. ROLAND HOLST, kunstschilder;
JOS. TH. J. CUYPERS, c. b. i., architect;
dr. JAN KALF, secretaris der Monumentencommissie;
J. GRATAMA, b. i., architect;
J. LIMBURG, b. i., architect;
PAUL DE JONGH, architect, secretaris.

Aan den Minister van Binnenlandsche Zaken en den referendaris, chef der afdeling Kunsten en Wetenschappen, brengt de commissie haar dank voor hunne medewerking.

Aan het gemeentebestuur van Amsterdam, dat door de vrijgevege aanbidding van een ruim en fraai gelegen terrein mogelijk maakte tot aanbouw te besluiten, betuigt zij hare groote erkentelijkheid.

Ondanks den Europeeschen oorlog kon met het onderwijs aan de Academie geregeld worden voortgegaan.

Een aantal leerlingen werden wederom voor den militairen dienst opgeroepen, de duurte der materialen en de schaarschte der brandstoffen was dikwijls hinderlijk, en het moet worden betreurd, dat de geregelde aankoop van boek- en prentwerken nog niet weer kan worden toegestaan.

Overigens ging alles zijn gewonen gang, waarbij het navolgende dient te worden vermeld:

A. *Gebouw en lokalen.*

Alleen verschillende noodzakelijke herstellingen werden verricht; het gebouw is tot het uiterste in gebruik genomen.

B. *De hoogleeraren.*

Meermalen is er door de commissie in hare jaarverslagen op gewezen, dat het bedenkelijk is het onderwijs op te dragen aan een zoo klein aantal hoogleeraren. Dit is reeds te klein, wanneer allen krachtig en aanwezig zijn. Maar in geval van ziekte en bij het stijgen der jaren is het uiterste aan inspanning voor de instelling zelve niet zonder gevaar. Men moet daarbij immers bedenken, dat directeur en hoogleeraren moeten blijven schilderen, beeldhouwen en graveeren, dat dit voor de deugd van het onderwijs noodzakelijk is, en dat daarvoor ook de ruime ateliers in de Academie zijn ingericht. Dit wordt echter onmogelijk indien er een te drukkende administratieve en onderwijsdienst van hen gevorderd wordt.

Hoe storend ziekte werken kan, is in de laatste maanden meermalen gebleken.

Professor DAKE was reeds geruimen tijd onwel. Met een overleg, waarvan de toewijding moet worden gewaardeerd, had hij de Kerstvacantie van 1915 uitgekozen om een minder omvangrijke operatie in Middelburg te ondergaan. Na de Kerstvacantie nam hij zijn taak weer op zich. De behandeling had echter niet afdoende geholpen en professor DAKE had reeds zijn zomervacantie bestemd om zich aan een nieuwe operatie te onderwerpen. Ditmaal was de natuur hem niet ter wille en in het begin der maand Juli moest hij in de Boerhaave Kliniek worden opgenomen. Hij hoopte in October weer genezen te zijn. De krachtige man werd echter telkens teleurgesteld. Het genezen der wonde werd herhaaldelijk onderbroken en daarmee verdween weer de kans om hem zijn arbeid te zien hervatten.

Ondertusschen werden zijn lessen in de teekenklassen waargenomen door de professoren AARTS, BRONNER en VAN DER WAAY. De theoretische lessen in anatomie, proportie en perspectief moesten echter geruimen tijd gestaakt worden, totdat van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, bij schrijven van 28 November 1916, n°. 2837, afdeling K. W., machtiging werd ontvangen om deze op te dragen aan de heeren A. R. COHEN, ARTS (anatomie en proportie) en D. POSTMA (perspectief).

Op deze wijze was in alle behoeften weer zoo goed mogelijk voorzien. Het is echter te hopen dat de zorg, die thans aan het nieuwe gebouw gewijd wordt, ook de hier besproken aangelegenheid onder de oogen zal doen zien, en dat dus aan een in zoovele jaarverslagen uitgesproken wensch zal worden voldaan.

Aan den hoogleeraar-directeur en de hoogleeraren brengt de commissie een woord van erkentelijkheid en waardeering.

Vermelding verdient, dat het bij den aanvang van den cursus 25 jaar geleden was, dat professor N. VAN DER WAAY benoemd werd tot hoogleeraar aan deze instelling.

Met groote sympathie en ingenomenheid heeft de commissie deelgenomen aan de huldiging die in eene plechtige en openbare vergadering der commissie den verdienstelijken leermeester ook door zijne oud-leerlingen en leerlingen werd gebracht.

C. *Dienstpersioneel.*

De ambtenaar van administratie P. MAAS blijft zich verdienstelijk beijveren in de goede vervulling zijner taak.

Ook het verdere dienstpersioneel, bestaande uit den concierge G. A. HEEREN, en den adjunct-concierge J. C. KORTHOFF, dat geen verandering onderging, voldeed met ijver aan de opgelegde verplichtingen.

D. *De leerlingen.*

Voor het toelatingsexamen, dat op 25 tot en met 28 September 1916 gehouden werd, hadden zich 40 candidaten aangemeld. Twee zijn daarvan niet opgekomen, zoodat aan het examen door 38 candidaten werd deelgenomen. Hiervan slaagden er 22. Van dezen werden voor het volle onderwijs ingeschreven 9 vrouwelijke en 10 mannelijke, de overige 3 mannelijke leerlingen volgden alleen de avondlessen in het teekenen. Bovendien werden krachtens het bezit der akte M. O.-teekenen 1 vrouwelijke en 2 mannelijke leerlingen tot de lessen der Academie toegelaten.

Bij het einde van den cursus hadden 34 leerlingen, waarvan 13 vrouwelijke, de Academie verlaten.

Op 31 December volgden het onderwijs van den volledigen cursus 45 mannelijke en 26 vrouwelijke leerlingen, aan de avondlessen in het teekenen werd door 13 mannelijke en 5 vrouwelijke leerlingen deelgenomen, terwijl 1 vrouwelijke leerling zich had doen inschrijven uitsluitend voor de colleges van professor SIX. Totaal waren er dus 90 leerlingen, die als volgt over de verschillende klassen waren verdeeld:

	mannel. leerlingen :	vrouwel. leerlingen :
1ste teekenklasse	7	8
2de „	11	7
1ste boetseerklasse	1	2
2de „	3	0
Boetseerklasse naar 't leven	1	1
1ste schilderklasse	4	3
2de „	10	4
1ste graveerklasse	0	0
2de „	0	0

Van de dagteekenklassen volgden de lessen in het lithografeeren 5 mannelijke en 1 vrouwelijke leerlingen.

Aan de etslessen werd door 6 mannelijke en 2 vrouwelijke leerlingen der vakklassen deelgenomen. De beide laatste oefeningen maken deel uit van de graveerklasse. 8 leerlingen genoten het voorrecht eener loge; voor de schilderkunst 5 mannelijke, onder leiding van den hoogleeraar-directeur, en 1 mannelijke, onder leiding van professor VAN DER WAAY. Voor de beeldhouwkunst 1 mannelijke leerling, onder leiding van den hoogleeraar J. BRONNER; voor de graveerkunst 1 vrouwelijke leerling, onder leiding van den hoogleeraar J. J. AARTS.

De goede geest der leerlingen dient ook dit jaar te worden geprezen. Vooral de practische lessen worden met ijver gevolgd. Van de theoretische lessen kan dit nooit in dezelfde mate worden getuigd; toch zijn er enkele, die met groote belangstelling worden gevolgd.

Een zeer te waardeeren steun gewerd den onbemiddelden leerlingen door de subsidiën, die door de Regeering dit jaar werden toegestaan en wel tot een hooger bedrag dan in vroeger jaren bereikt mocht worden. Dankbaar zij hier vermeld dat eenige jongelieden daardoor hunne studie konden vervolgen.

De Vereeniging van leerlingen „Jong Lucas” richtte ook dit jaar in de groote gehoorzaal eene intieme tentoonstelling in van werk der leden. Er wordt daarbij geprofiteerd van de aldus te verkrijgen ervaring in het met smaak hangen der ingezonden uiteenlopende studies.

Het Academiefonds, ter herinnering aan den zoo verdienstelijken hoogleeraar-directeur AUG. ALLEBÉ, kon ook dit jaar voortgaan aan enkele leerlingen kleine uitkeeringen te doen, terwijl uit het Fonds ter herinnering aan den overleden schilder mr. JOHAN COHEN GOSSCHALK f100 werden uitgereikt aan den leerling der groote schilderklasse, die het best in den afgelopen cursus gewerkt had.

De jury voor dezen wedstrijd bestond dit jaar uit de heeren W. WITSEN, professor N. VAN DER WAAY en den hoogleeraar-directeur als voorzitter, die den prijs toekenden aan P. M. DILLEN.

E. De staat van het onderwijs.

Het onderwijs wordt gegeven volgens het reglement, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 31 Juli 1905 (*Staatsblad* n°. 247).

Ook in dit jaar werd in overleg met de commissie het college in dierenanatomie (vroeger gegeven door professor VAN HOVE) niet gehouden.

De lessen in anatomie en perspectief, die door de langdurige ziekte van professor DAKE moesten worden onderbroken, zijn sedert 27 November 1916 waargenomen door den heer A. R. COHEN, arts (voor anatomie), en D. POSTMA (voor perspectief).

De teekenlessen van professor DAKE werden gegeven door de professoren VAN DER WAAY en BRONNER.

F. De verzamelingen.

I. Bibliotheek.

Zoals reeds gezegd werd, is de vermeerdering der bibliotheek en prentverzameling door de oorlogstoestanden zeer bemoeijlikt. Toch konden met bijzondere vergunning van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken nog verschillende werken worden aangekocht. Ten deele was op deze werken reeds vóór den oorlog ingetekend, ten deele moesten ze voor het onderwijs onmisbaar geacht worden.

II. Prentenverzameling.

In deze verzameling is voor het afgelopen jaar geen vermeerdering door aankoop of schenking te vermelden.

Door den arbeid der graveer-, ets- en lithografeerklasse, ook door gedenkprenten, enz. wordt echter gestadig iets bijgedragen wat voor de geschiedenis van den academischen arbeid van belang geacht moet worden.

III. Leeskring.

De tijdschriften blijven door de zorg van professor SIX in geregelde circulatie bij de hoogleeraren.

Het is te betreuren dat door de oorlogsomstandigheden de Fransche publicaties herhaaldelijk niet ontvangen werden.

Eenige nieuwe Hollandsche periodieken konden worden aangeschaft.

IV. Verzameling afgietsels van beeldhouwwerken.

Aanwinsten zijn dit jaar niet te vermelden. Het model van BILHAMER werd door den heer VAN REYN, voor het vervaardigen van het beeld in steen, uitgeleend en kwam onbeschadigd terug.

V. Verzameling kopieën en teekeningen.

Het verblijf van D. A. BUENO DE MESQUITA in Nederland en het door hem te verrichten werk verhinderde het tot stand komen eener kopie.

Door den wedstrijd mr. COHEN GOSSCHALK kwam de verzameling in het bezit der naaktstudie van P. M. DILLEN, die bekroond werd. Aangekocht werd die van VAN WIJK, in denzelfden wedstrijd vervaardigd. Eveneens door aankoop kreeg de verzameling de schilderijen door DETERMELJER en VAN WIJK in den wedstrijd voor den Prix de Rome vervaardigd.

VI. Verzameling van voorwerpen voor stilleven.

Ook deze verzameling onderging geen uitbreiding. Het beheer is vergemakkelijkt door het besluit om den leerlingen der loges niet meer — tenzij in bijzondere gevallen — de beschikking te geven over de voorwerpen die hoofdzakelijk voor klassegebruik bestemd zijn.

VII. Verzameling voor anatomie.

De verzameling is in den laatsten tijd vermeerderd door enkele goede afgietsels, die door den adjunct-conciërge gemaakt zijn.

G. Voorstellen tot verbetering en ontwikkeling der Academie.

Er kan slechts verwezen worden naar de vorige jaarverslagen en vooral naar het concept-reglement dat in Mei 1909 bij de Regeering is ingediend.

Wat in het oude gebouw en bij de bestaande omstandigheden bereikbaar was is met zorg gezocht. Wanneer het nieuwe gebouw in wording is, zal er eene directe aanleiding zijn alle eischen en verlangens op grond der wet van 20 Mei 1870 nog eens in herinnering te brengen. In den voortgang van het gebouw ligt thans de mogelijkheid voor de verbetering der ontwikkeling van het onderwijs.

H. De wedstrijden.

Ter voldoening aan artikel 44 van het reglement werd in 1916 een wedstrijd uitgeschreven in de schilderkunst.

Tot het afleggen van het examen, bedoeld bij artikel 11 der wet, meldden zich 15 kandidaten aan, waarvan 2 vrouwelijke. Aan 12 van de deelnemers kon het getuigschrift worden uitgereikt, dat hen in staat stelde, aan den proefkamp deel te nemen.

Alle kandidaten namen aan den proefkamp deel. Als compositie in dezen proefkamp werden opgegeven:

Genesis XIII, vers 10.

„Ende daer was honger in dat land: soo toog Abram at na Egypte, om daer als een vreemdeling te verkeeren, dewyle de honger swaer was in dat land.”

Genesis XXXII, vers 24.

„Doch Jacob bleef alleen over: ende een man worstelde met hem tot de dageraad opging.”

Bovendien werd in de groote gehoorzaal een naaktstand gesteld, waarnaar door alle deelnemers de vereischte studie werd geschilderd. Het resultaat was, dat de heeren DETERMELJER, KLIJN, RUYS en VAN WIJK tot den eindkamp werden toegelaten.

Deze eindkamp nam een aanvang 3 Juli des morgens te acht uur, en eindigde 30 September 1916.

De jury bestond uit: professor dr. A. J. DER KINDEREN, voorzitter, M. BAUER, dr. JAN VETH, JAC. VAN LOOY, professor N. VAN DER WAAY, secretaris.

Als onderwerp in den eindkamp was opgegeven het maken van eene schilderij naar het volgende onderwerp:

Richteren 6, vers 21.

„En de Engel des Heeren stak het uiterste van den staf uit die in zijne hand was, en roerde het vleesch en de ongezuurde koeken aan; toen ging er vuur op uit de rots en verteerde het vleesch en de ongezuurde koeken.”

De jury vergaderde den 4den October 1916. Na aandachtige beschouwing en uitvoerige besprekingen kwam zij tot het besluit, dat, hoewel er met toewijding en meermalen te prijzen gaven gewerkt was, geen termen bestonden om den gouden erepenning toe te wijzen. Met eenparige stemmen werden echter de werken van DETERMEIJER en VAN WIJK beide voor eene zilveren medaille aanbevolen in dien zin, dat de medaille aan DETERMEIJER ten deel zou vallen, indien bij de Regeering, op grond der wetsbepalingen, bezwaar bestond twee medailles ter beschikking te stellen.

Ten gevolge van een en ander viel de zilveren erepenning ten deel aan P. DETERMEIJER.

De in den wedstrijd vervaardigde werken zijn, onder groote belangstelling van het publiek, gedurende 8 dagen in de groote gehoorzaal openbaar ten toon gesteld geweest.

I. De met het jaargeld begiftigde bekroonden.

D. A. BUENO DE MESQUITA verkreeg de vergunning om zijn derde stipendiumjaar in Nederland door te brengen, nadat het hem onmogelijk was gebleken (hij hoorde tot de Tubantiapassagiers) de hem aangewezen plaatsen in het buitenland te bereiken.

Als verplichte arbeid werd hem opgegeven: een portretstuk te vervaardigen van de in vergadering vereenigde commissie van toezicht. Hoewel het werk met een goed inzicht en vol toewijding werd begonnen, mocht het hem toch niet gelukken het eenigermate te voltooien. De ziekte en afwezigheid van twee der vijf leden der commissie was daarvan grootendeels de oorzaak. Ook belette de drukte, veroorzaakt door de tijdsomstandigheden, den anderen heeren een voldoende aantal malen te poseeren. Niettemin oordeelde de jury, saamgesteld uit de heeren: G. BREITNER, J. S. H. KEVER, JAC. VAN LGOY, professor, N. VAN DER WAAY en den hoogleeraar-directeur, den opzet van het portretstuk en de daarvoor gemaakte studies, benevens andere door den schilder ingezonden werken voldoende om hem nogmaals voor het jaargeld aan te bevelen.

Ook mejuffrouw E. VALENCA werd van de bezwaarlijke reis naar het buitenland vrijgesteld. Zij zou in haar derde stipendiumjaar eene gravure maken voor een diploma, ten dienste van het examen bedoeld bij artikel II der wet. De jury, bestaande uit de heeren: M. BAUER, dr. JAN VETH, jhr. TEDING VAN BERKHOUT, W. WITSEN en den hoogleeraar-directeur, dit werkstuk en de andere in den loop van het jaar vervaardigde beoordeelende, kon zich — hoewel vooral het vroeger werk waardeerende, niet bevredigd achten en besloot dus mej. VALENCA niet meer voor eene vernieuwing van het jaargeld voor te dragen.

De beeldhouwer TH. VAN REYN behoort niet meer tot de met het jaargeld begunstigten. Toch moet zijn werk hier nog vermeld worden, omdat niet alleen het beeld van BILHAMER door hem dit jaar werd voltooid, maar ook dat van PIETER AERTSEN in het begin van 1916 eene plaats kreeg in den gevel van het Gemeentelijk Museum.

Bij gelegenheid van deze plaatsing werd door den beeldhouwer eene tentoonstelling ingericht van werken die door den bekenden Amsterdamschen meester zijn vervaardigd, waarbij ook eenige stukken van zijn meester ALLAERT CLAESZ. en zijn leerling JOACHIM BEUCKLAER waren gevoegd. Voor de zeer interessante expositie, die druk bezocht werd, was door verschillende colleges en kunstverzamelaars iets van hunne schatten afgestaan, zoo door regenten van het Deutzenhofje, professor J. SIX, den hoofddirecteur van het Rijksmuseum en den directeur van 's Rijks Prenten Cabinet te Amsterdam, regenten van het Elisabeth's Weeshuis te Culemborg, de heeren: A. VAN DER LEE, te Oudewater, CONSTANT MEIJER, te Arnhem, jhr. P. SPLINTER, te Beesel

(L.), en den kunstschilder W. B. THOLEN, te 's Gravenhage.

De welwillende steun van jhr. B. W. F. VAN RIEMSDIJK, en niet minder de ijverige medewerking van den onderdirecteur van 's Rijks Schilderijmuseum, W. STEENHOFF, worden hier gaarne in het bijzonder dankbaar herdacht.

De heer VAN REYN maakte zich bij de plaatsing van zijn beeld van JOOST JANSZ. BILHAMER nogmaals op gelijke wijze verdienstelijk. Het werd op kosten der Vereeniging „Het Museum en Parkkwartier” in steen gehouwen en in den gevel van het museum geplaatst. Ten einde de schenking aan de stad officieel te doen plaats hebben werd eene openbare vergadering der commissie van toezicht uitgeschreven op den 30sten November 1916, waarin aanwezig waren burgemeester en wethouders van Amsterdam, het bestuur der Vereeniging „Het Museum en Parkkwartier” en verschillende genoodigden.

Mr. H. K. WESTENDORP opende en leidde de bijeenkomst, waarin achtereenvolgens mr. FRIKKERS en de burgemeester het woord voerden.

Te gelijker tijd werd de door VAN REYN ingerichte tentoonstelling geopend, waar zooveel mogelijk een overzicht gegeven werd van het werk van JOOST JANSZ. BILHAMER, en van den invloed die van hem uitging. De verschillende grafische en andere kunstwerken waren welwillend afgestaan door de Universiteitsbibliotheek te Leiden, het Stedelijk Archief te Haarlem, het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap en het kerkbestuur der Oude Kerk, alsmede het Stedelijk Archief te Amsterdam.

Allen die aldus bijdroegen tot het slagen der kleine tentoonstellingen op PIETER AERTSEN en JOOST HANSZ. betrekking hebbende, wordt hierbij hartelijk dank gebracht.

Eerbiedig roept de commissie wederom de hooge bescherming in van Uwe Majesteit voor de aan hare zorgen toevertrouwde instelling.

(get.:) E. HELDRING, Voorzitter.

„ F. KRANENBURG, Secretaris.

Schenkingen.

Ministèrie van Binnenlandsche Zaken:

Deel 52, Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg;

Verslagen omtrent 's Rijks verzamelingen van Geschiedenis en Kunst.

Koninklijke Vereeniging tot opleiding voor Ambachten en Beroepen te Amsterdam; verslag over het jaar 1915.

Dag-Teeken- en Kunstambachtschool voor meisjes te Amsterdam; verslag over het jaar 1915.

Nederlandsche Vereeniging tot bevordering van Kunstnijverheid „Arti et Industriae”; verslag over het jaar 1915.

Dertiende Jaarverslag der Rijkscommissie tot het opmaken en uitgeven van een inventaris en eene beschrijving van de Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst. (1 Januari—31 December 1915).

Maatschappij van Nijverheid, Departement „Amsterdam”; 36ste Jaarverslag der Teekenschool voor Kunstambachten. Cursus 1915—1916.

Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur. Ornamentwerpen voor iedereen.

West-Friesch Museum te Hoorn; verslag over het jaar 1915. Genootschap „Architectura et Amicitia”; het weekblad „Architectura.”

Det Kongelige Akademi for de skønne Kunster Köbenhavn; XXVIII Aarsberetning 1 April 1915—31 Marts 1916.

Vereeniging tot het vormen van eene openbare heden-daagsche Kunst; verslag van den 27sten Juni 1916.

's Rijks Prenten-Cabinet; verslag van den Directeur over het tijdvak 1 Januari tot 31 December 1915.